

UDSKRIVNINGSMANUALEN

10-11-2015

INDLEDNING

Formål

På Sprogforandringscentret arbejder vi med dansk talesprog, og som udskrivere er vi med til at sikre at der hele tiden føjes nye udskrifter (dvs. ortografiske transskriptioner) af talesprog til centrets talesprogskorpus, hvilket gør at korpuset repræsenterer stadig flere varianter af dansk talesprog. Korpuset er allerede en stor samling af udskrevet talesprog som giver mulighed for at forske i flere forskellige former for dansk.

Det er udskrivernes opgave at klargøre talesprogsdata til videre analyse ved at overføre dem til skrift. Når talesproget er udskrevet og lagt i korpus, er der mulighed for at søge efter forskellige sproglige fænomener og konstruktioner, og det er vigtigt at vi følger de samme fastlagte konventioner, så vi sikrer at udskrifterne har en ensrettet udformning. For *Danske Stemmers manual*, klik [her](#).

Om udskrivningsmanualen

Denne manual består overordnet set af tre hoveddele:

1. Hvem siger noget?
2. Hvad bliver der sagt?
3. Hvordan bliver det sagt?

I **del 2** og **3** består hver opslagskategori af følgende tre punkter:

- Retskrivningsregel
- Konvention
- Eksempler

Det fremgår under *Retskrivning* hvilken paragraf i Retskrivningsordbogen 2001 der henvises til, og den tilhørende tekst er altid et citat fra den relevante paragraf. Når den citerede retskrivningsregel står i kursiv, betyder det at vi enten ikke følger reglen eller at vi kun følger den delvist. Hvis overskriften *Retskrivning* ikke findes under opslaget, så betyder det at der er tale om tilfælde hvor udskrivningen udelukkende baseres på en eller flere konventioner.

Under *Konvention* følger en beskrivelse af den eller de konventioner som vi bruger i udskrivningen.

Under punktet *Eksempler* vises relevante eksempler.

Ved at ctrl-klikke på de blå højtalerikoner – – kan man høre relevante lydeksempler fra centrets korpus. Lydeksemplerne er udelukkende ment som en hjælp og bør ikke ses som den eneste mulighed inden for det enkelte fænomen; der vil altid være variationer inden for hvert fænomen.

Generelt om konventionerne

Vi udskriver som udgangspunkt al tale med **små bogstaver i almindelig ortografi**, ligesom vi som udgangspunkt følger Retskrivningsordbogen 2001 (RO) og Den Danske Ordbog (DDO).

Talord skriver vi også i almindelig ortografi, og i modsætning til de nævnte ordbøger, bruger vi aldrig tal (1, 2, 3 osv.) når vi udskriver.

Vi har særlige konventioner for udskrivningen af socio- og dialektord samt fremmedord, se *Socio- og dialekter samt fremmedsprog*.

Vi sætter ikke interpunktionstegn, dvs. at vi ikke bruger **tegnætning** (, . - ! ? m.fl.) når vi udskriver talesprog. Vi bruger dog nogle af tegnene med andre formål, se *Emfase, Forlængelse, Selvfrydelser*.

Vi skriver som udgangspunkt **ikke forkortelser**, dvs. at vi skriver ordene fuldt ud når talerne siger eksempelvis *for eksempel* og *og så videre*. Dette gælder dog ikke initialer der udtales med bogstavudtale eller som ord – som eksempelvis *D_S_B* og *Ruc* (se *Forkortelser*).

Selvom der bag al udskrivning er en tolkning, så går vi meget op i at udskrifterne er så **objektive** som muligt.

HVEM SIGER NOGET?

Talertilskrivning

Når vi udskriver talesprog, er vi nødt til at tage stilling til hvem der siger hvad hvornår. Vi tilskriver altså det sagte en bestemt taler.

Når to eller flere talere overlapper hinanden markerer vi overlappet i det relevante interval.

JJJ

- ej jeg vil altså
- se om jeg kan komme på <MIS: xxx>
- klub i dag Mikkel <MIS: # sagde hun også i>

MIS

- går
- #

Som det ses i eksemplet ovenfor, spiller det ingen rolle hvilken taler der har turen i forbindelse med overlappet (i eksemplet har JJJ turen) og hvilken taler der står omkredset af < > (i eksemplet er det MIS). Det vigtige er her at vi – hvis det forholder sig sådan at talerne starter lidt forskudt, og man ikke kan placere det som siges *først* i sit eget interval – markerer hvem der tidsmæssigt siger noget først, og hvem der kommer med sit udsagn lidt forsinket. Det gør vi ved at den taler som kommer med sit udsagn en smule senere end den anden taler, starter sit udsagn med en noteret pause, #, som det ses i eksemplet: <MIS: # sagde hun også i>. Her er det desuden meget vigtigt at huske at notere begge < > samt skrive informantkoden med store bogstaver efterfulgt af kolon – ellers får vi problemer når filen skal konverteres.

Se [Informantkoder](#).

Hvis der optræder en ukendt person i samtalen, kalder vi i første omgang personen **UK1**. Hvis der dukker flere ukendte personer op, så kalder vi dem UK2, UK3 osv. Hvis en ukendt taler efterfølgende kan identificeres, men viser sig ikke at have en informantkode, så henvender man sig hos korpusadministratoren som står for at oprette nye informantkoder. Vi opretter altså aldrig informantkoderne selv. Hvis vi ikke kan identificere en ukendt taler på trods af at vi dels har hørt hele filen igennem og dels (i tilfælde hvor det er muligt) har bedt den interviewer som stod for samtalen, om at identificere personen, så lader vi fortsat personen gå under betegnelsen UK1 – og sørger for at gøre korrekturlæseren opmærksom på det (se [Intern kommunikation](#)).

Af og til sker det at vi kommer i tvivl om hvilken taler der siger hvad. Desværre har vi ifølge

konventionerne ikke mulighed for at sætte informantkoder i tvivlsparentes, sådan som vi gør når vi er i tvivl om hvad der bliver sagt. I tvivlstilfælde må vi altså i første omgang slå op i den fysiske mappe for det pågældende projekt eller søge på samtalenavnet i [Informantbasen](#) på Sprogforandringscentrets [intranet](#). Hvis flere stemmer lyder ens og konteksten ikke afslører talerens identitet, må vi spørge hinanden eller nogle af centrets forskere om de kan identificere taleren. Alternativt kan vi i [Informantbasen](#) søge efter andre optagelser hvor talerne deltager og derigennem forsøge at lære talerens stemme bedre at kende.

Stemmeprøver

I nogle af de interviews som vi udskriver, skal den interviewede lytte til og vurdere forskellige stemmeprøver. Disse stemmeprøver er ens for alle interviews i det enkelte projekt, og derfor skal de udskrives på samme måde. Her kopierer vi bare teksten ind i udskriften fra [wikien](#) og tildeler det sagte til den relevante stemmeprøve. Stemmeprøverne har hver sin informantkode som i alle tilfælde består af et *S* efterfulgt af to tal, eksempelvis *S01*.

Informantkoder

Formålet med informantkoder er at anonymisere talerne. Alle informantkoder består af tre store bogstaver. Interviewernes koder starter altid med et X og er oftest efterfulgt af personens initialer, mens andre taleres koder typisk består af det første bogstav i personens fornavn efterfulgt af bogstaver fra andre dele af navnet.

Informantkoder bruges hver gang man skifter fra en taler til en ny (se [Transcribermanualen](#)), og de bruges i overlap, men de bruges også i kommentarer om talerne, dvs. at hvis en taler eksempelvis forlader lokalet, så skriver vi # *{global: CMP forlader lokalet}* i stedet for at skrive talerens rigtige navn.

JJJ

- ej jeg vil altså
- se om jeg kan komme på <MIS: xxx>
- klub i dag Mikkel <MIS: # sagde hun også i>

MIS

- går
- #

Informantkoderne kan man finde dels i de relevante fysiske mapper for de enkelte projekter (som står på centrets hylder), og dels på Sprogforandringscentrets intranet under [Informantbasen](#). Er man i tvivl om hvem der eksempelvis er interviewer, så kan man altså med fordel slå op i den fysiske mappe for det pågældende projekt eller søge på samtalenavnet i [Informantbasen](#).

Hvis der optræder en ukendt person i samtalen, kalder vi i første omgang personen **UK1**. Hvis der dukker flere ukendte personer op, så kalder vi dem UK2, UK3 osv. Hvis en ukendt taler efterfølgende kan identificeres, men viser sig ikke at have en informantkode, så henvender man sig hos korpusadministratoren som står for at oprette nye informantkoder. Vi opretter altså aldrig informantkoderne selv.

Hvis vi ikke kan identificere en ukendt taler på trods af at vi dels har hørt hele filen igennem og dels (i tilfælde hvor det er muligt) har bedt den interviewer som stod for samtalen, om at identificere personen, så lader vi fortsat personen gå under betegnelsen UK1 – og sørger for at gøre korrekturlæseren opmærksom på det (se [Intern kommunikation](#)).

Dagbøger

I langt de fleste projekter har intervieweren ført dagbog. Her står der hvem der deltager i optagelsen, og ofte vil der være ekstraoplysninger om informanternes baggrund. Det er derfor en rigtig god idé at læse dagbogen igennem før man går i gang med at udskrive en fil. Dagbøgerne findes i de relevante (fysiske) projektmapper på centret.

Grænser og intervaller

The screenshot shows the Transcriber 1.5.1 interface. The top window displays a list of text segments with radio buttons for selection. The segments are:

- CMP
 - ja
 - #
 - det gør vi
 - bare
 - #
 - vi skal jo
 - heller ikke
 - drikke
 - #
 - {noget} # jeg drikker # <CAC: # nej jeg skal {fandeme} ikke>
- CAC
 - drikke
 - jeg skal ikke være
 - fuld eller noget

The bottom window shows an audio waveform with a red vertical line indicating a cursor at 40:02.04. Below the waveform is a timeline with colored segments corresponding to the text segments:

jeg drikker # <CAC: # nej jeg skal {fandeme} ikke>	drikke	jeg skal ikke være	fuld eller noget	xxx
40:0.5	40:1.0	40:1.5	40:2.0	40:2.5

Cursor : 40:02.04

Vi opdeler talestrømmen i mindre dele når vi udskriver, se billedet ovenfor. Når vi opdeler den udskrevne tale, så taler vi om **grænser** og **intervaller**. Grænser er de punkter i udskriften (linjeskiftene i den vertikale visning af det skrevne) som vi selv sætter, og intervaller er det som står imellem disse punkter, dvs. der hvor teksten står.

Det er meget vigtigt at vi løbende sætter grænser i det som vi udskriver. Vi bruger tid på dette for at sikre at grænserne placeres hensigtsmæssigt i forhold til de enkelte lyde, fordi det er afgørende for den senere (især fonetiske) analyse. Under konverteringen af filen fra Transcriber til programmet Praat sættes der automatisk grænser i det udskrevne materiale, men disse grænser kan være mere eller mindre tilfældigt placeret. Derfor er det vigtigt at vi laver så korte intervaller som muligt – uden at vi dog bruger al vores tid på at forsøge at gøre det perfekt. I mange tilfælde er det ikke muligt at sætte en reel grænse mellem to efter hinanden følgende ord, og så er det ikke tiden værd at gøre forsøget.

I forbindelse med kommentarer er det særlig vigtigt at forsøge at lave det interval som kommentaren tilhører, så kort som muligt. Det gør det lettere – i den senere analyse – at se hvilke(t) ord som kommentaren er knyttet til.

Når man sætter en grænse er det vigtigt at man ikke kan høre noget af slutlyden fra det sidste ord i et interval i det efterfølgende interval – det er altså vigtigt at man tydeligt kan høre at det sidste ord før grænsen faktisk også slutter *før* grænsen og at det første ord på den anden side af grænsen først starter *efter* grænsen.

Undgå at sætte grænser mellem enslydende lyde. Eksempelvis vil det være uhensigtsmæssigt at sætte en grænse mellem *nok* og *godt* i sætningen *du kender ham nok godt*, da det er svært at skelne de to lukkelyde fra hinanden – selvom de ikke ortografisk er skrevet med samme bogstav.

Det er ofte vanskeligt at sætte grænser mellem småord, fordi de i spontantale reduceres og flyder sammen. Det er okay at have et interval som indeholder fire til fem småord, men det kan være nødvendigt at opdele et interval hvis det indeholder flere lange indholdsord. Vi har som udgangspunkt en intervalmargen på 5 cm for hver linje med tekst, men intervallernes længde afhænger af den enkelte fil.

I det følgende gennemgås hvor man med fordel kan placere en grænse og hvor man bør undgå at sætte en.

Sæt gerne grænser mellem lukkelyde:

I dansk har vi følgende lukkelyde: /p t k b d g/. En lukkelyd består af to faser: en fase med stilhed og en støjfase hvor lukket opløses. Det er vigtigt at sætte grænsen før lukket – dvs. før den stille fase (som vi altså ikke markerer som en pause).

I tilfælde hvor lukket er forlænget, markerer vi dette på lukkelyden, som det ses i eksemplet *st:udie*.

I spontantale reduceres ord ofte. I en sætning som *når du kommer ud fra stationen* kan man forestille sig at i hvert fald *du* reduceres. I mange tilfælde vil lukkelyden i *du* så ikke længere være en lukkelyd, og derfor vil det ikke længere være let at sætte en grænse mellem *når* og *du* i sætningen. Alternativt kan man sætte en grænse mellem *fra* og *stationen*.

Undgå at sætte grænser mellem vokaler:

Undgå at sætte grænser mellem to vokallyde. Et eksempel på dette ses i sætningen *hvornår kan I komme* hvor *kan* ofte er reduceret og udtalt uden *n*. Her vil det være mest hensigtsmæssigt at sætte en grænse foran en lukkelyd, eksempelvis mellem *hvornår* og *kan*.

Undgå at sætte grænser mellem nasaler:

Undgå at sætte grænser mellem to nasale lyde. I eksempelsætningen *du kender ham nok godt* vil det være uhensigtsmæssigt at sætte en grænse mellem *ham* og *nok*, da det er svært at høre (og se) hvor den ene nasal slutter og hvor den anden begynder.

Det vil som nævnt heller ikke være hensigtsmæssigt at sætte grænsen mellem *nok* og *godt*, da det er svært at skelne de to lukkelyde fra hinanden.

Sæt grænsen før et ekko:

I nogle optagelser støder man på ekkoer. Det kan være vanskeligt at vurdere hvornår et ekko starter, især i forbindelse med lydene /p t k f s/ som indeholder en naturlig støjfase, men vi bestræber os på at sætter grænsen før ekkoet indtræffer.

Pauser

En pause er et udsnit af lydsporet uden talerproduceret betydningsbærende lyd eller tale. En pause noteres i udskriften med # – uanset pausens varighed, og alle pauser skal noteres.

Bemærk at en pause foran en lukkelyd, dvs. foran /p t k b d g/, oftest ikke skal noteres med #. En lukkelyd består nemlig af to faser: en fase med stilhed og en støjfase hvor lukket opløses. Den stille fase er altså en del af lukkelyden og skal derfor ikke markeres som en egentlig pause, med mindre der er en særlig lang pause foran lukkelyden.

Pauser har deres egne intervaller, medmindre de er en del af et overlap.

Der er ingen mulighed for at udtrykke tvivl om en pause.

Af konverteringsmæssige årsager **skal** der være mellemrum mellem en pause (#) og et ord samt mellem en pause og tegnene ! : - { }. En pause må dog gerne stå direkte før/efter en overlapsparentes (dvs. < og >).

Eksempel:

JJ

- o ej jeg vil altså
- o se om jeg kan komme på <MIS: xxx>
- o klub i dag Mikkel <MIS: # sagde hun også i>

MIS

- o går
- o #

Tvivel

Når vi er i tvivl om hvad der siges kan vi omkredse det som vi er i tvivl om med tvivlparenteser. Tvivlparenteserne { og } bruger vi kun hvis vi har et kvalificeret bud på hvad der bliver sagt. Hvis vi ikke kan få det sagte til at give mening eller hvis vi eksempelvis ikke kan høre hvad taleren siger fordi der er overlappende tale, skriver vi **xxx** i stedet for at forsøge at komme med et bud. Hvis vi er i tvivl om en del af en ord, udskriver vi det som vi *kan* afkode - eller også skriver vi vores bud i tvivlparenteser:

xxx_skolen

{Lindevangsskolen}

Vi sætter udelukkende tvivlparenteser om ord. Hvis vi er i tvivl om, om en kommentar, tøven eller emfase skal være der, sætter vi den ikke. Hvis vi er i tvivl om, hvad indholdet af en kommentar skal være, tager vi den mest standardiserede løsning (se *Kommentarer*).

Der er ingen mulighed for at sætte tvivl om pauser eller en taler (se evt. *Talertilskrivning*).

Intern kommunikation

Under udskrivningsarbejdet kan det af og til være en god idé at lave en kommentar som kun er henvendt til korrekturlæseren.

Det kan blandt andet være når man har tjekket et navn, en gade eller lignende på internettet eller andre steder. Her kan man med fordel skrive kommentaren *{tjekket}* efter det (sidste af de) relevante ord, så korrekturlæseren ved at han/hun ikke behøver bruge tid på at undersøge det.

I særlige tvivlstilfælde kan man – hvis man ikke har mulighed for at spørge andre til råds – skrive en kommentar til korrekturlæseren om det som man er i tvivl om. Så kan udskriften hurtigere komme videre til korrektur samtidig med at korrekturlæseren får mulighed for at inddrage dine overvejelser.

Kommentarer til korrekturlæseren laves som almindelige *comment events*, se [Transcribermanual](#).

løberuter i Vejlskoven {tjekket}

HVAD BLIVER DER SAGT?

Proprier

Generelt

Retskrivning:

§12.1 Proprier skrives med stort begyndelsesbogstav. [...]

I øvrigt kan et proprium altid skrives på samme måde som bæreren, ejeren, forfatteren, komponisten el.lign. skriver det.

§12.2 I proprier der består af mere end ét ord, skrives der som hovedregel stort begyndelsesbogstav i første ord og i de mere betydningsfulde ord (dvs. andre ord end konjunktioner, præpositioner, artikler og enkelte andre småord). [...] En artikel der står som første ord i et flerleddet navn, skrives dog med stort begyndelsesbogstav. [...]

Konvention:

Proprier skrives med stort begyndelsesbogstav uanset producentens egen skrivemåde.

I titler skriver vi stort begyndelsesbogstav i første ord samt i de mere betydningsfulde ord.

Hvis et propriums stavemåde ændres grundet vores konventioner, skrives propriet stadig med stort begyndelsesbogstav. Ordet mister ikke status af proprium pga. vores konventioner.

Eksempler:

Camilla

Svend_Erik Hermansen (Svend-Erik Hermansen)

Winnie Larsen_Jensen (Winnie Larsen-Jensen)

Gorm den Gamle

Playstation (PlayStation)

Counter_Strike (Counter-Strike)

I_phone (iPhone) (Se Initialer/Forkortelser)

Borte med Blæsten

Harry Potter og Flammernes Pokal

Alle Vi Børn i Bulderby

Sankt Jørgens Skole (Hedder Sct. Jørgens Skole)

Onetwo (Hedder OneTwo)

Karen- #-Margrethe (hvis navnet Karen-Margrethe afbrydes i midten)

Kælenavne og uofficielle kaldenavne

Retskrivning:

§12.3 Navne på personer, herunder fornavne, mellemnavne, efternavne, øgenavne, kælenavne og tilnavne, skrives med stort.

§12.13 *I nogle tilfælde er det særlig vanskeligt at afgøre om et ord er brugt som et navn (eller en del af et navn) eller ej. Om man skal skrive med stort begyndelsesbogstav, må derfor undertiden bero på et personligt skøn.*

Konvention:

Vi følger retskrivningens § 12.3 mht. kælenavne, jf. ovenfor.

Uofficielle kaldenavne er navne, som ikke svarer fuldstændigt til det officielle navn. Alle uofficielle kaldenavne skrives med stort begyndelsesbogstav.

Eksempler:

lille Skat

fru Elektriker

Blizzard (Blizzard Entertainment)

Søerne

New York Times (The New York Times)

Bording (Bording A/S)

Bøjningsendelser**Retskrivning:**

§12.3 [N]avne i pluralis skrives med stort.

§12.12 Navne der normalt bruges med bestemthedsendelse, kan undertiden forekomme uden.

Eksempler:

Camillaer

den store Fenrisulv

Vejlskoven (Det officielle navn er *Vejlskov*)

Sammensætninger**Retskrivning:**

§12.10.a Sammensætninger der indeholder et proprium, og som i sig selv er proprier, skrives ligesom andre proprier med stort begyndelsesbogstav

§12.10b *De fleste sammensætninger der indeholder et proprium, men som ikke i sig selv er proprier, kan skrives med stort eller lille begyndelsesbogstav.*

Konvention:

Hvor der er valgfrihed skriver vi med lille begyndelsesbogstav.

Eksempler:

britneyagtig

Britney_Spears_agtig

Gruppesammensætninger

Retskrivning:

§12.10.c Hvis førsteleddet i en sammensætning er et proprium der er skrevet i mere end ét ord, sættes der en bindestreg mellem navnet og sammensætningens sidsteled, og i øvrigt skrives navnet på samme måde som når det står alene.

Konvention:

Når første led i sammensætningen er et proprium, skriver vi _ mellem alle ord i sammensætningen, men skriver i øvrigt propriet på samme måde som når det står alene.

Eksempler:

Britney_Spears_agtig

Morten_Korch_film

Playstation_tre_controller

Afledninger

Retskrivning:

§12.11 Afledninger til proprier skrives som hovedregel med lille begyndelsesbogstav.

Eksempel:

københavn

Initialer/Forkortelser

Konvention:

Vi skriver underscore mellem initialforkortelser med mindre der er tale om initialforkortede personnavne. Hvis forkortelsen udtales som ord skrives det som ord og ikke som initialforkortelser. Hvis en del af navnet staves og sættes sammen med et ord, sætter vi underscore imellem alle bogstaver og ordet.

Se desuden [Forkortelser](#).

Eksempler:

L_phone

Lol (League of Legends - modsat 'lol' (laughing out loud))

Kuas_gange

Rasmus L H

KK (Person der hedder Kasper Kristensen)

amukurser

Playstation_tre_controller (Playstation tre, playstationcontroller)

Talord

Retskrivning:

§ 19.4 Talord under hundrede skrives i ét ord. Talord over hundrede deles op. Betegnelser på brøker skrives adskilt fra resten af ordet.

Konvention:

Vi følger som udgangspunkt retskrivningsreglerne for talord skrevet i ortografi. Det vil sige at vi udskriver talord i almindelig ortografi – vi bruger altså aldrig tal i udskrifterne.

Eksempler:

den attende maj nitten hundred(e) (og) treoghalvfems (e og og er valgfrit og udskrives derfor kun hvis de faktisk siges)

attende maj nitten treoghalvfems

attende i femte nitten treoghalvfems

nitten hundred treoghalvfems_fireoghalvfems (bindestreg og skråstreg udskrives som underscore, jf. *Gruppesammensætninger*)

nitten tusind syv hundred og treoghalvfems

treogfyrre (og) en halv

for syv hundrede og syttende gang

nogle og fyrre

en attenårsfødselsdag eller *en attenårs fødselsdag* (stavemåden afhænger af udtalen, dvs. om trykket primært er placeret på *atten* – i så fald skriver vi *attenårsfødselsdag* - eller om der er lige meget tryk på *atten* og *fødselsdag* – så skriver vi *attenårs fødselsdag*)

Brøndby F_C_K to nul

Dobbeltformer

Konvention:

Indimellem har retskrivningsordbogen valgfrihed mellem forskellige former af samme ord. Vi skriver som udgangspunkt det, der bedst passer med den faktiske udtale af ordet.

Eksempler:

elve (hvis ordet *elleve* udtales som *elve*)

tredve (hvis ordet *tredive* udtales som *tredve*)

majonæse

resurse

Et eller to ord?

Konvention: I visse tilfælde har retskrivningsordbogen valgfrihed mellem former i et ord og former i flere ord. Vi skriver altid varianten i flere ord.

Eksempler:

stadig væk

simpelt hen

til lykke

af sted

inden for voldene

kom indenfor

ah/arh

Retskrivning:

I RO og DDO findes følgende former: ah, arh, ahr.

Konvention:

Vi benytter kun formerne *arh* og *ah* – alt afhængig af udtalen.

Siges ordet med vokalen [æ] eller [a] – som i "male" eller "kat" – skriver vi *ah*.

Siges ordet med vokalen [ɑ] – som i "kappe" – skriver vi *arh*.

Eksempler:

ah en dejlig kop kaffe (vokal [æ])

ah det smager godt (vokal [a])

arh det ved jeg nu ikke (vokal [ɑ])

arh men nu Kromosen det var jo ikke andet end (vokal [ɑ])

åh/årh

Retskrivning:

I RO og DDO findes følgende former: å, åh, åhh, årh, åhr.

Konvention:

Vi benytter kun formerne *åh* og *årh* – alt afhængig af udtalen.

Siges ordet med vokalen [ɔ] – som i "gåde" – skriver vi *åh*.

Siges ordet med vokalen [ʌ] eller [ɒ] – som i "hoppe" eller "kårde" – skriver vi *årh*.

Eksempler:

åh nej (vokal [ɔ])

årh det ved jeg nu ikke (vokal [ʌ])

årh hvor er du sej ikke (vokal [ɒ])

nå/nåh

Retskrivning:

I RO og DDO findes følgende former: nå, nåe, nåh, nårh.

Konvention:

Vi benytter kun formerne *nå* og *nåh* – alt afhængig af udtalen.

Siges ordet med vokalen [ʌ] – som i "hoppe" – skriver vi *nå*.

Siges ordet med vokalen [ɒ] – som i "kårde" – skriver vi *nåh*.

Derudover kan følgende former bruges hvis man tolker at der er tale om tøvende, forbeholdende eller ordsøgende forlængelser: *n:å, n:åh, nå:h, n:å:h*.

Eksempler:

nå synes du det (vokal [ʌ])

nåh hvor er det synd (vokal [ɒ])

hvad er det for et instrument du spil- elorgel nå (vokal [ʌ])

nåh så ka- så kan jeg selv regne lidt på det ja (vokal [ɒ])

næ/næh

Retskrivning:

I RO og DDO findes følgende former: næ, næh.

Konvention:

Siges ordet med kort vokal skriver vi *næ*.

Siges ordet med lang vokal skriver vi *næh*.

Derudover kan følgende former bruges hvis man tolker at der er tale om tøvende, forbeholdende eller ordsøgende forlængelser: *n:æ, næ:, n:æ*.

Eksempler:

næ jeg vil ej (kort vokal)

næh hvor fint (lang vokal)

næh for jeg tror da nok (lang vokal)

oh

Retskrivning:

I RO og DDO findes følgende former: oh, o.

Konvention:

Vi skriver kun formen *oh*.

Eksempler:

oh ve oh klage

ja/jo

Retskrivning:

I RO og DDO findes følgende former: ja, jae, jah, jo, joe, joh, jow.

Konvention:

Vi skriver kun *ja* og *jo*.

Eksempler:

ja: det kan man da godt sige

jo det synes jeg da

nja/njo

Konvention:

Vi skriver kun *nja* og *njo*. Også selvom informanten siger 'mja' eller 'mjo'.

Eksempler:

njo: det tror jeg

nja så sød var hun da heller ikke

Homofoner

Generelt

Homofoner er ord, der lyder ens, men staves forskelligt. Det kan i denne sammenhæng enten være et enkelt ord eller en sekvens af ord.

Når det er muligt, vælger vi den form, der er korrekt i konteksten (se dog *så noget*)

Synes/Syntes

Konvention:

Syntes er præteritum (datid), mens *synes* er præsens (nutid). Det vil altså sige, at *syntes* beskriver holdninger som taleren har haft, men ikke nødvendigvis længere har, mens *synes* er en holdning taleren har nu. Er det umuligt at udnævne den ene til mere korrekt end den anden, vælger vi *synes*, som er mere bred i sin betydning og er den umarkerede form.

Eksempler:

jeg synes det er en god ide (det er noget taleren stadig synes er en god ide: vi skriver præsens)

jeg synes det var en god ide (det er ikke entydigt, om taleren stadig mener det: vi skriver præsens)

jeg syntes det var en god ide indtil jeg hørte at det var forbudt (det er oplagt, at taleren ikke længere synes det: præteritum)

siden jeg var lille har jeg altid syntes det var flot (vi følger retstavningen, og når der som her er tale om en førnutidsform (har syntes), så skriver vi det)

Nogen/Nogle

Konvention:

Nogle og *nogen* kan i tale ikke holdes ude fra hinanden og lyder altid som *nogen*. Vi skriver derfor altid det korrekte i konteksten (se Sproget.dk).

nogen er 'nogen overhovedet'

nogle er 'et par stykker'

Ligge/Lægge

Konvention:

Ligge og *lægge* er faldet så meget sammen i udtale at vi ikke med sikkerhed kan vide, om vi hører den ene eller den anden. Vi skriver derfor det korrekte i konteksten uden hensyntagen til, om det lød mest som det ene eller det andet.

Lægge er transitivt (tager objekt/genstandsled). Det vil altså sige, at *lægge* bruges når der er tale om en aktiv handling, en bevægelse, hvor en genstand bliver flyttet fra et sted til et andet.

Ligge er intransitivt og betegner en statisk situation.

skal vi lægge den der (bevægelse)

den ligger der (statisk)

Så noget og så nogle

Konvention:

Det kan i praksis være umuligt at høre om talere siger *sådan noget* eller *så noget*. Af forskningsmæssige årsager skriver vi derfor altid *så noget*, når det udtales svarende til *så* (altså med kun en stavelse).

Eksempler:

så noget

så nogle

Der/da

Der er ofte sammenfald i udtalen mellem *der* og *da*. Nogle gange er kun det ene ord acceptabelt inden for konstruktionen, og andre gange er der valgfrihed.

Konvention:

Når der er valgfrihed, skriver vi altid *der*.

Eksempel:

da vi var mindre der var der verdensmesterskab (ved det markerede ord er der valgfrihed i RO – vi skriver *der*)

Er man i tvivl om, hvornår der er valgfrihed, kan man prøve at slå *der* eller *da* op på sproget.dk

Skrives som det siges?

Adjektiver og adverbier – med eller uden -t

Konvention:

Hvis et adjektiv eller adverbium siges uden endelsen *-t*, skrives det uden *-t*.

Eksempler:

det er sjov

det er et pæn hus

jeg har st- stammet hel fra første klasse

jeg vågnede tidlig i morges

personlig er jeg ikke i tvivl

Former der falder uden for standardnormen

Konvention:

Indimellem siger talere kombinationer af ord, bøjninger og endelser, som ikke findes ifølge RO. Vi skriver det, folk siger, når endelsen eller bøjningen er acceptabel inden for ordklassen eller konstruktionen.

Eksempler:

patternene (to af samme endelse)

lillat (-t på ordet *lilla*, som er ubøjeligt)

de hers forældre (genitiv-s på et ord, der ikke er et substantiv, fordi konstruktionen kræver det)

alligevel (selvom det udtales *alligevellet*)

han bedte mig om det (RO: *bad*, men endelsen er acceptabel inden for ordklassen)

det er noget man skal kan (RO: *kunne*, men bøjningen er acceptabel inden for ordklassen)

Artikler der falder uden for standardnormen

Konvention:

I spontantale bruger talere sommetider artikler på en måde, der afviger fra de angivne regler i RO. Vi skriver den sagte artikel, hvis den findes i RO – uanset om der er kongruens eller ej.

Eksempler:

har du købt en nyt køleskab

mit hamster er sort på maven

eow jeg bor i den hus

Uh {kommentar}

Konvention:

Vi benytter uh {kommentar} til at gengive et ord, som kan beskrives med bogstaver, men som hverken er et nonsensord eller et ord der findes i retskrivningsordbogen. Vi skriver *uh* uanset hvad der siges, og {kommentar} udfyldes med en tilnærmet udtale af ordet.

Hvis der er behov for at markere emfase i forbindelse med *uh*, sættes udråbstegnet efter *uh* og ikke i kommentaren, som det ses i eksemplet *uh! {bowtijkabow}*.

Hvis en informant rent faktisk siger *uh*, udskrives det med kommentaren {siges}.

Hvis en lyd bruges som orddel, så skriver vi *uh_agtig {bowtijkabow}*.

Eksempler:

uh {katjing} (ordet er ikke et nonsensord, men er en genkendelig sekvens af lyde, der kan gengives med bogstaver)

uh {bowtijkabow, skift i udsigelse} (uh beskriver i sig selv ikke andet end sekvensen af lyde. Bliver det sagt mærkeligt skal {skift i udsigelse} også på)

uh {wow, råbes} (uh siger kun noget om sekvensen af lyde og ikke om måden)

[*hviner*] (i stedet for *uh {wiiiiiiii})

uh {siges} det var smart

Forkortelser

Med bogstavudtale

Konvention:

Når talere staver, skriver vi alle bogstaverne med stort og med mellemrum imellem. Hvis taleren staver en del af navnet og sætter det sammen med et ord, sætter vi underscore imellem alle bogstaver og ordet.

Bogstavsforkortelser, hvor ordet udtales bogstav for bogstav, skrives med store bogstaver og med underscore imellem alle bogstaverne. Forkortelser med bogstavudtale og obligatorisk forkortelsespunktum (som s.u. og p.t.) udskrives ligeledes med store bogstaver og underscore imellem alle bogstaver. Vi bruger altså aldrig forkortelsespunktum når vi udskriver.

Eksempler:

E L I S E

P _ S _ tre

L _ phone (husk kommentar om engelsk, hvis 'l' er udtalt på engelsk)

A _ klassen

J _ A _ T _ T _ R _ U _ P - # -vej

Ivan _ O - # -F

S _ U

D _ S _ B

A 'er (med apostrof)

anden _ G 'er

Udtalt som ord

Konvention:

Forkortelser udtalt som ord skriver vi i et ord med små bogstaver, dog skriver vi begyndelsesbogstavet med stort hvis der er tale om proprium. Bemærk igen at vi aldrig benytter forkortelsespunktum og at vi kun skriver forkortelser når ordene udtales forkortet, dvs. at forbindelser som *og så videre* og *for eksempel* ikke forkortes til **osv.* og **f.eks./*fx.*

Eksempler:

Kua

Ruc

hr Jensen

lol

Lol (proprium: League of Legends)

en cand mag stud (*men*: *cand_mag_studerende*)

Webadresser og mailadresser

Konvention:

Vi udskriver webadresser og mailadresser som nedenfor (jf. reglerne for *Forkortelser*).

Eksempler:

W_W_W Reumert D_K

Reumert punktum D_K

G_mail dot com

sproget D_K

Louise punktum Gad snabel_A G_mail dot com

Gruppesammensætninger

Generelt

Retskrivning:

§57.7.a I sammensætninger hvis første eller sidste led er skrevet i mere end ét ord, sættes der bindestreg mellem sammensætningsdelene.

§57.7.b I afledninger med tungere suffikser hvis første led er skrevet i mere end ét ord, sættes der bindestreg foran suffikset.

Konvention:

Vi sætter underscore mellem alle ord i en gruppesammensætning.

Eksempler:

væg_til_væg_tæppe

Morten_Korch_film (Gruppesammensætning med proprium)

Middelfart_Asperup_egnen

P_S_tre_controller (gruppesammensætning med initialer og tal)

C_twenty_one (gruppesammensætning med initialer og tal på engelsk)

H C Andersens Boulevard (Se [Vejnavn](#))

Med sidestillede led

Retskrivning:

§57.5 Bindestreg bruges i sammensætninger (og afledninger med tungere suffikser) hvis dele er betydningsmæssigt sidestillede.

Konvention:

Vi erstatter bindestreg med underscore, men følger i øvrigt retskrivningen.

Eksempler:

olie_eddike

Lolland_Falster

social_og_sundhedsassistent

yoga_og_karatemåtter

Skråstreg

Retskrivning:

§60.1 Skråstreg kan bruges mellem to ord for at vise at der foreligger to muligheder.

Konvention:

Vi erstatter skråstreg med underscore og behøver i virkeligheden ikke tage stilling til, om der er tale om skråstreg eller bindestreg.

Eksempler:

og_eller

Vejnavn

Retskrivning:

§57.7.a Gadenavne skrives uden bindestreg før det sidste ord.

Konvention:

Gadenavne i flere ord skriver vi uden underscore, selvom de har tryktab. Dette gælder også selvom der optræder initialer i navnet.

Eksempler:

H C Andersens Boulevard (vejnavn med initialer)

Peter Bangs Vej (vejnavn i flere ord)

Haregade

Personnavne med bindestreg

Konvention:

I personnavne med bindestreg erstatter vi bindestregen med underscore.

Eksempler:

Svend_Erik Hermansen (Svend-Erik Hermansen)

Winnie Larsen_Jensen (Winnie Larsen-Jensen)

Minimalrespons

Generelt

Konvention:

Minimalrespons dækker alle former for respons af typen *mhm*. Vi tager ikke stilling til, om lyden er bekræftende, neutral eller afvisende. Vi tager heller ikke stilling til udtalen af ordet; vi skriver *mm* uanset antallet af [m]'er og uanset om der optræder et [h] eller ej.

Eksempler:

mm det kan jeg godt

mm det har jeg ikke

uh {mm} det smager godt

Latter

Latter alene

Latter består af et eller flere eksplosive eller stødvise udbrud gennem næse eller mund. Latter foregår på en udånding eller en udadgående luftstrøm og adskiller sig altså med hensyn til dette ikke fra de fleste sproglyde i dansk.

Latter indbefatter bl.a. hvad der i daglig tale kaldes "grin", "latter" og "fnisen". Hvad latteren udtrykker – glæde, forlegenhed, ubehag, nervøsitet osv. – er uden betydning.

Latter udskrives *ha*.

Hvis latter forekommer alene, udskriver vi den som et enkelt interval.

Overlapper latter med ytringer fra andre informanter eller en interviewer, kan den deles op i flere intervaller.

En indånding *midt i* latterudbrud udskriver vi, uanset hvor kraftig eller "latterlignende" den er, som en pause – og altså i sit eget interval.

En indånding *i slutningen* af et latterudbrud *eller efter* et latterudbrud udskriver vi ligeledes, uanset hvor kraftig eller "latterlignende" den er, som en pause – og altså i sit eget interval eller i samme interval som evt. efterfølgende stilhed.

Eksempler:

*det er sgu sjovt ha # nå # forstår I det slet ikke
ha # der fik du mig ha*

Latter sammen med ord

Hvis noget siges på en eksplosiv udånding eller med vibration – hurtige svingninger i stemmestyrke – udskriver vi det med kommentaren *{siges leende}*.

Kommentaren **{siges smilende}* bruges ikke. Hvis en taler siger noget med "smil i stemmen", udskriver vi det som siges, uden kommentar.

Hvis en informant rent faktisk siger *ha*, udskriver vi det med kommentaren *{siges}*.

Eksempler:

*ha der fik du mig {siges leende} ha
det kan da godt være {siges leende} det ved jeg ikke*

Betydningsbærende talerproducerede lyde (noise-events)

Betydningsbærende talerproducerede lyde er lyde, der ikke kan udskrives som ord og derfor udskrives som noise-events (se [Transcribermanual](#)), fx et host, et nys eller en rømmen.

Ikke-betydningsbærende talerproducerede lyde behandles som stilhed, fx den smaskende lyd, der kan opstå, når man åbner munden.

Betydningsbærende ikke-talerproducerede lyde udskrives som kommentar (jf. *Kommentarer*), fx telefoner, der ringer.

Noise-events skrives altid i aktiv nutid, modsat kommentarer, som skrives i passiv nutid.

Noise-events kan aldrig gøres globale (modsat kommentarer), og man kan ikke kommentere på et noise-event, eks. **[skriger] {skift i udsigelse}*.

Et noise-event kan aldrig gå over flere intervaller i form af start-slut-kommentarer, men skal derimod holdes inden for et interval.

OBS: I Transcriber indsætter man en noise-event ved at taste ctrl-d og vælge 'noise'.

Mest brugte udtryk

For at gøre udskrifterne så ensartede som muligt, har de mest brugte udtryk en fast betegnelse:

[snøfter] Trække luften kraftigt ind gennem næsen, fx ved gråd eller forkølelse.

[gisper] Trække vejret pludseligt og hørbart indad pga. forskrækkelse, ophidselse, spænding el.lign.

[stønner] Trække vejret besværet, stødvis og hørligt.

[sukker] Frembringe en langsom, dyb indånding efterfulgt af en kraftig, langvarig og hørlig udånding.

[nyser] Udstøde et nys.

[puster] Udsende en strøm af luft gennem munden, typisk med rundede læber.

[sukker] Udstøde et suk.

[fnyser] Udstøde et fnys (som udtryk for vrede, forargelse eller foragt).

[hoster] Dækker al hoste.

[smasker] Dækker alle læbelyde, mundlyde, smasken og "tsk"

[rømmer sig] Dækker al rømmen, dvs. man kan ikke skrive "hrm" eller "rømmen"

[bøvser] Slippe luft op fra maven og ud af munden ledsaget af en lyd.

[nynner] Frembringe en melodi lavmælt for sig selv med munden lukket

[fløjter] Frembringe en lyd der minder om klangen af musikinstrumentet fløjte fx ved at puste luft gennem rundede læber.

- [*synger*] Frembringe uforståelige ord med en bestemt melodi (jf. {synges}), når ordene kan udskrives)
- [*rapper*] Tale rytmisk og syngende hen over musik ((har set det som noise, men er det ikke snarere en kommentar))
- [*synger*] Frembringe uforståelige ord med en bestemt melodi (jf. {synges}), når ordene kan udskrives)
- [*rapper*] Tale rytmisk og syngende hen over musik ((har set det som noise, men er det ikke snarere en kommentar))
- [*skriger*] udstøde en eller flere meget høje, skingre, gennemtrængende og uarticulerede lyde (jf. {skrives} som bruges, når ord siges med en gennemtrængende stemme)
- [*imiterer*] Bruges når en lyd imiteres, fx [*imiterer eksplosion*]

Uidentificerbare lyde

- [*lyd*] Bruges om en uidentificerbar lyd i tilfælde hvor noise-events, kommentarer eller uh ikke giver mening.

Eksempler:

- vi tager ikke den! der # ej # [smasker]* (her svarer smasker til lyden 'tsk')
- [gisper] jeg har en ide* (personen trækker vejret pludseligt ind pga. spænding)

Socio- og dialekter

Konvention:

Vi skriver hvad folk rent faktisk siger uanset talerens dialekt eller sociolekt. Vi 'retter' altså aldrig dialekt- og sociolektræk til standarddansk – dette gælder både hele ord, bøjninger og artikler. Bruger talere ord som ikke findes i standarddansk, men findes i dialekter eller sociolekter, udskriver vi det som ord og bruger dialektordbøgerne som standard for stavemåden.

Eksempler:

eow (ikke optaget i dansk, men centerkonvention)

spurgt

æ hus (centerkonvention)

en køleskab

jylkatt ('pindsvin' på bornholmsk)

Låneord og fremmedsprog

Konvention:

Hvis en taler siger ord på et andet sprog end dansk, skriver vi det så vidt muligt ifølge sprogets retstavning og markerer det med en kommentar efter sidste ord hvor kommentaren er relevant. Ord der er blevet optaget i dansk – og altså er at finde i retskrivningsordbogen eller på sproget.dk – behandler vi som danske, og vi skriver altså ingen kommentarer.

Fremmedord der bøjes på dansk markeres ikke med kommentar om sprog, medmindre ordet bliver tvetydigt i konteksten. Se i øvrigt kommentarerne til eksemplerne.

Se også afsnittet [Sprogkommentarer](#).

Eksempler:

det er fucking! nederen (idet *fucking* er optaget i DDO)

who the fuck is Justin Bieber {engelsk} (engelsk – vi noterer ikke særskilt at ordet *fuck* faktisk er optaget i dansk, fordi det også findes på engelsk)

han må ikke stå foran towersne (engelsk ord bøjet på dansk)

nå hvem inviter {stammen udtalt på engelsk} (det engelske *invite* bøjet med dansk præsensendelse. Der skrives en kommentar for at undgå tvetydighed, da *inviter* er et ord på dansk)

Nonsensord

Konvention:

Ord som ikke er anført i RO, DDO eller på sproget.dk og som ikke er låneord, udskriver vi som ord ud fra RO's principper for retstavning.

Hvis vi er i tvivl om hvordan et sådan ord skal staves, så søger vi på forskellige stavemåder på google.dk og vælger den som er mest udbredt. Er ordet ikke så udbredt at det findes på internettet, så spørger vi en anden udskriver om hjælp og udskriver det ellers efter vores bedste overbevisning.

Eksempler:

homolade

fantalastisk

depressiometer

HVORDAN BLIVER DET SAGT?

Emfase

Konvention:

Der er som udgangspunkt tryk i alle ord, men vi markerer kun tilfælde hvor et ord eller en del af det virker *særlig kraftig fremhævet*.

I udskrivningen bruger vi udråbstegn til at markere emfase, dvs. vi markerer et ord med udråbstegn hvis det er særlig kraftig fremhævet. Udråbstegnet placeres altid *efter* ordet – uanset hvilken del af ordet der er særlig fremhævet. Husk at udråbstegnet skal placeres lige efter det markerede ord – dvs. *uden* mellemrum. Se *eksempel A*.

Nogle ord har naturligt mere tryk end andre, og de skal ikke markeres i udskrivningen. Dette gælder ofte indholdsord der i sætninger naturligt vil have mere tryk end funktionsord, se *eksempel B*.

I sætninger hvor et småord er særlig fremhævet markerer vi dette, se *eksempel C*.

Vi markerer kun emfase når vi er helt sikre på at der er tale om emfatisk tryk, og vi bruger altså *ikke* udråbstegnet til at markere udråb (som i retskrivningen). Det vil sige, at hvis en taler råber, så skal det råbte ikke nødvendigvis markeres med emfase – ofte vil det være tilstrækkeligt at markere det med kommentaren *{råbes}*. I tilfælde hvor eksempelvis flere ord råbes, men et af ordene er særlig fremhævet, kan dette dog markeres med både en kommentar og emfase.

Vi markerer emfase ud fra en vurdering af om det sagte lyder særlig fremhævet. Det vurderer vi dels ud fra talerens generelle måde at tale på og dels ud fra den kontekst som ordet optræder i; kunne det pågældende ord have været mindre fremhævet? Hvis ja, så markerer vi emfasen i udskriften.

Ved *uh {}* markeres emfase efter *uh*, og ikke i kommentaren, dvs. *uh! {tjikabow}*.

Bemærk at det er muligt at markere både emfase og tøven i et ord, se *eksempel E*.

Eksempler:

- A) *vi sang fællessang! hver morgen*
Forklaring: Hvis *fællessang* eksempelvis står i kontrast til *aftensang*, og der derfor er særlig meget tryk på ordet *fælles*, så placeres udråbstegnet stadig efter *hele* ordet og *ikke* efter den trykstærke del.
- B) *vi sang fællessang hver morgen*
Forklaring: Her er der ingen særlig markering, men *fællessang* har naturligt mest tryk i sætningen.
- C) *vi sang fællessang hver! morgen*
Forklaring: Her er *hver* særlig fremhævet i sætningen.
- D) *tusind! tak fordi du hældte kaffe ud over mig*
Forklaring: Her ville det være nærliggende at tro at emfasen skulle være efter *tak*, dvs. "tusind tak!", men det er ikke tilfældet med mindre *tak* virkelig er særlig fremhævet. Hvis *tusind* er særlig fremhævet, så skriver vi altså "tusind! tak", hvis både *tusind* og *tak* er særlig fremhævet i forhold til resten, skriver vi selvfølgelig "tusind! tak!"
- E) *han virkede meget # mis:tænkelig!*
Forklaring: Her kan man forestille sig at taleren overvejer om det ord han søger er *mistænkelig* eller eksempelvis *mistroisk*. Igen et eksempel på at selvom det er delen *tænk* i *mistænkelig* som fremhæves, så placeres udråbstegnet bag *hele* ordet.
- F) *og hvor! er du født*

Tøven

Generelt

Tøven dækker tøvende, forbeholdende eller ordsøgende forlængelser.

Konvention:

Vi markerer, når talere tøver. Hvis de tier stille, mens de tøver, udskriver vi det som en pause. Hvis de taler, mens de tøver, markerer vi det med enten øh eller : (kolon).

Eksempler:

men # så ville hun ikke

hun øh sagde at

og så m- og så mente vi at

og så s- og så mente vi at

og så:

kaffe:!!- # -kande

Øh

Konvention:

Når talere udfylder en pause med lyd, mens de overvejer, hvad de vil sige, udskriver vi det som øh uanset udtalen, medmindre lyden er starten på et andet ord, som giver mening i konteksten - så udskriver vi det som en selvafbrydelse (se [Selvafbrydelser](#)).

Når øh bruges i ikke-tøvende sammenhæng, fremhæves det med en kommentar - øh {siges} (jf. nederste eksempel).

Vi sætter ikke tvivlsparenteser om øh.

Eksempler:

og fordi at øh hun (og fordi at øh hun)

og øh det (og øhm det)

og vi s- og vi mente at (og vi s- (syntes) og vi mente at)

hun gad øh ikke (hun gad m- ikke)

og øh hun (og d- b- s- hun)

hun siger øh {siges} hele tiden

Forlængelse

Konvention:

Når talere forlænger en lyd, mens de overvejer, hvad de vil sige, udskriver vi det med : efter det bogstav, som bedst gengiver den lyd, som forlænges.

Eksempler:

og så:

han har nogl:e klassekammerater (han har nogen: klassekammerater) (forlængelse på bogstav der ikke udtales, fordi lyd og skrift ikke følges ad - vi vælger det bogstav der svarer bedst til)

og så har de nogl:e indkøbs:aftaler

og fordi at: øh hun (forlængelse på lukkelyd)

hun var lidt: øh (forlængelse på den lukkelyd der udtales og ikke det stumme d)

så de:t ville hun ikke (forlængelse på vokalen og ikke det stumme bogstav)

men så: øh (både forlængelse og tøven)

st:uderende (forlængelse på lukkelyd midt i ord)

u:niversitetet! (både tøven og emfase)

hun gik på sem:- seminaret (både tøven og selvfabrydelse)

kaffe:!-- # -kande (tøven, emfase og selvfabrydelse)

det tror jeg lige vi skal finde på: kortet her

så boede jeg i Næstved i: to år

der er jo dels meget med at f:å bundet buketterne

sådan nogle ting ikke ogs:å

Hvis en informant rent faktisk siger øh, udskriver vi det med kommentaren {siges}.

Selvfabrydelser

Konvention:

Når talere afbryder sig selv midt i et ord, skriver vi den del af ordet, som taleren sagde og markerer afbrydelsen med en bindestreg. Det afbrudte ord skal være forudsigeligt eller meningsfyldt i konteksten for, at vi udskriver det som ord; ellers tolker vi det som udelukkende tøvende og udskriver det som øh (jf. Øh).

Eksempler:

hun gik på univer- universitetet (almindelig selvfabrydelse)

præstens stu- # studereværelse (almindelig selvfabrydelse)

hun gik på semi:- seminaret (både forlængelse og selvfabrydelse)

og så m- og så synes jeg at (ord man kan gætte)

og øh (og d- s- v-) (ufærdige ord, som vi tolker som tøven; øh)

T:- Sydsjællands Tidende

kaffe:!- # -*kande* (selvafbrydelse med tøven på sidste lyd og emfase)

Kommentarer

Generelt

Konvention:

Vi skriver kommentarer til udskriften for at give læseren en bedre idé om hvad der sker under samtalen – uden at vedkommende nødvendigvis behøver høre selve lyden.

En kommentar sættes efter det sidste ord, hvor den er relevant og går altså på mindst det foregående ord og højst alle tidligere ord i intervallet.

Sørg derfor for at lave et så kort interval som muligt i forbindelse med kommentarer, sådan at det så vidt muligt kun er det som kommentaren er knyttet til, der står inden for samme interval som kommentaren. På den måde bliver det lettere i det senere analysearbejde at se hvilke(t) ord som kommentaren faktisk knytter sig til.

Kommentarer er talerspecifikke, så hvis to talere begge taler engelsk skal de have hver sin kommentar.

To kommentarer som er knyttet til de(t) samme ord skriver vi i samme *comment event* – adskilt af et komma som i f.eks. *water pipe instructions {engelsk, skift i udsigelse}*.

I enkelte tilfælde kan to kommentarer ganske enkelt slås sammen til en: **ha {siges}{råbes}* som vi i stedet udskriver som *ha {råbes}*.

Kommentarer som drejer sig om baggrundslyde eller andre ting som ikke kan tilskrives en bestemt taler skal udskrives som en global kommentar, eksempelvis *{global: CMP forlader lokalet}*, *{global: chatlyd}*.

Hvis vi er i tvivl om, om en kommentar skal være der, sætter vi den ikke. Hvis vi er i tvivl om, hvad indholdet af en kommentar skal være, vælger vi den mest standardiserede og mindst fortolkende løsning (*{skift i udsigelse}*).

OBS: I Transcriber indsætter man en kommentar ved at taste ctrl-d og vælge 'comment'.

Vi bruger kommentarer i forskellige sammenhænge, jf. eksemplerne nedenfor.

Eksempler:

siger du kaffe {kaffe} eller kaffe {karfe}

ha ha {siges}

jeg skal bruge det til at fremstille hashish {siges leende}

den magiske jungle {skift i udsigelse}

water pipe instructions {engelsk, skift i udsigelse}

{global: CMP forlader lokalet}

{global: musik fra computerspillet}

Kommentarer over flere intervaller

Konvention:

Hvis en kommentar er relevant for tre eller flere intervaller som efterfølger hinanden, kan vi for at spare tid lave start/slut-kommentarer i stedet for at skrive den samme kommentar i hvert interval. Det vil sige at vi placerer både en start-kommentar der hvor vi ellers ville have placeret den første kommentar, og en slut-kommentar der hvor vi ellers ville have placeret den sidste kommentar.

Hvis kommentarerne drejer sig om baggrundslyde eller andre ting som ikke kan tilskrives en bestemt taler, så skriver vi hhv. *{global start: telefon ringer}* *{global slut: telefon ringer}*.

Bemærk at det kun er kommentarer som i form af start-slut-kommentarer kan gå over flere intervaller – det kan noise-events ikke.

KAK

- o vi har mødt en *{start: skift i udsigelse}*
- o sprogforsker
- o der ikke
- o ved hvad
- o en narkoman er
- o #
- o dette er et
- o kæmpemæssig fund
- o for menneskeheden *{slut: skift i udsigelse}*

Baggrundslyde og -hændelser

Konvention:

Baggrundslyde- eller hændelser er begivenheder, som ikke er talerproducerede, men som har betydning i samtalen. Kommentarer om baggrundslyde er til for at give læseren af udskriften en ide om, hvad der foregår i samtalen uden at vedkommende nødvendigvis skal høre lyden.

Vi udskriver kun baggrundslyde, hvis de bliver kommenteret på eller på anden vis er afgørende for, hvad der sker i samtalen. Vi skriver således ikke, at telefonen ringer eller at der røres i kaffen, hvis ingen i samtalen reagerer på det. Det er ligegyldigt, hvor høj eller insisterende lyden er; hvis ingen af talerne reagerer, gør vi det heller ikke. Er der video til lyden kommenterer vi på, hvad der sker på videoen, hvis det er påkrævet for at forstå lyden - også selvom ingen (af talerne) reagerer verbalt på det.

Hvis der er så meget støj at man i en periode ikke kan høre talerne - eller hvis man kan høre at de forlader lokalet eller lignende – er det værd at skrive, da det er afgørende for forståelsen af samtalen om talerne er til stede eller ej.

Eksempler:

{global: musik starter}
{global: telefon ringer} hej det er Maja
{global: CMP forlader lokalet}
{global: lyd forsvinder og kommer tilbage}
{global: AIL går hen til kameraet} hej kamera

Kommentarer om udtale

Konvention:

Vi skriver kommentarer om udtale i to tilfælde. For det første skriver vi en kommentar når taleren bruger metasprog til at markere en særlig udtalevariation af et ord, eksempelvis *siger du kaffe {kaffe} eller kaffe {karfe}*. For det andet skriver vi en kommentar når taleren udtaler et ord på en særlig anderledes måde end hvad man kan anse for at være almindelig variation inden for normal dansk udtale. Det kan eksempelvis være ved at bytte rundt på stavelser i et ord, tilføje eller udelade en stavelse, eller bruge en anden vokal/konsonant end hvad vi regner for almindelig variation inden for det enkelte ord, som f.eks. *kine- {køne-} # -sisk, en interessant artikel {artitel}* og *intuition {intution}*. Bemærk at vi *ikke* skriver kommentarer i tilfælde som **nemlig {nemlig}*, **faktisk {fajs}* eller *ikke også {igå}*, da vi anser sådanne udtaler for at høre under almindelig udtalevariation eller dialektal variation. Vi skriver ikke kommentarer i tilfælde hvor taleren bruger en anden bøjningsform end den som RO anbefaler, eksempelvis *han bedte mig om at gå (bedte over for det korrekte bad)*, se [Skrives som det siges?](#)

Eksempler:

siger du kaffe {kaffe} eller kaffe {karfe}

Forklaring: Kommentaren fortæller noget om udtalevariation.

kine- {køne-} # -sisk

Forklaring: Kommentaren viser at taleren udtaler ordet med en anden vokal end den forventede.

en interessant artikel {artitel}

Forklaring: Kommentaren viser at taleren udtaler ordet med en anden konsonant end den forventede.

intuition {intution}

Forklaring: Kommentaren viser at taleren udelader en stavelse.

Om måde at tale på

Konvention:

Vi markerer, at talere ændrer deres måde at tale på, når de bruger det som værktøj eller når det på anden vis bliver gjort relevant i samtalen. Vi markerer altså ikke, at en talers stemme er raspende/hviskende, hvis det er et gennemgående træk hos vedkommende. Vi markerer heller ikke, hvis en talers stemme tilfældigvis går i overgang - medmindre nogen kommenterer på det. Vi markerer det, hvis talere begynder at råbe eller på anden vis ændrer måde at udtrykke sig på.

Vi markerer fænomenet ved at indsætte en kommentar om begivenheden (se [Transcribermanual](#)). Kommentarer skrives i passiv og indsættes efter det sidste ord i hvert interval, hvor kommentaren er relevant - eksempelvis *det er kedeligt {hviskes} synes jeg*. Det vil altså se ens ud ligegyldigt om det kun er sidste ord, der er påvirket af kommentaren eller om det er hele intervallet.

Er flere intervaller påvirket af samme kommentar skriver vi kommentaren i alle intervallerne eller skriver den i stedet som start/slut-kommentar (se [Kommentarer over flere intervaller](#)), hvis det vil lette læsningen af udskriftet.

Visse kommentarer kan rent praktisk ikke lade sig gøre i passiv, og vi skriver derfor i stedet eksempelvis *'bonjour {imiterer fransk}'*.

Kommentarer dækker kun sekvenser af *ord*. Lyde uden ord udskriver vi i stedet som noise-events (se [Noise events](#)). Det er ligegyldigt for distinktionen om vi kan *forstå* hvad der bliver sagt; *xxx {skriges}* er altså en korrekt udskrift. Det afgørende er, om der bliver sagt noget, ikke om vi tilfældigvis forstår hvad der bliver sagt.

Liste over dem vi plejer at bruge:

<i>{hviskes}</i>	Tale uden brug af stemmebåndene
<i>{råbes}</i>	Sige noget med høj stemme
<i>{skriges}</i>	Råbe panisk

{skift i udsigelse}

{siges leende} (se [Latter](#))

Eksempler:

det er kedeligt Maja {hviskes}

nej {råbes} gå nu væk (kun 'nej' råbes - resten siges normalt)

xxx {synges} (hvis der er ord på, er det ligegyldigt, om vi rent faktisk kan skelne dem)

[skriger] (se [Noise-events](#))

nej {råbes, skift i udsigelse} (flere kommentarer på det samme ord)

bonjour {imiterer fransk} (påfaldende udtale, der skal ligne fransk)

[imiterer fransk] (uden ord vi kan skelne)

Sprogkommentarer

Konvention:

Hvis en taler siger ord på et andet sprog end dansk, skriver vi det så vidt muligt ifølge sprogets retstavning og markerer det med en kommentar – fx *{engelsk}* – efter sidste ord hvor kommentaren er relevant. Sprogkommentarer er talerspecifikke, og det betyder at hvis flere talere bruger fremmedsprog i den samme passage, skal de have individuelle kommentarer i udskriften.

I passager på tre eller flere intervaller noterer vi sprogskift med start/slut-kommentarer efter hhv. det første og det sidste ord sagt på det givne fremmedsprog.

Se i øvrigt afsnittet om *Låneord og fremmedsprog*.

Særligt for engelsk:

Vi benytter altid Oxford English Dictionary (<http://www.oed.com.ep.fjernadgang.kb.dk/>) som opslagsværk.